

Отже, прогнозування майбутнього значення показника ефективніше здійснювати на основі методу експоненціального згладжування, оскільки, по-перше, він має меншу похибку прогнозу, по-друге, має менше відхилення значення показника від фактично отриманого. Подальшого дослідження цього напрямку необхідне для виявлення способу вибору функції (лінійної, параболічної) або підтипу методу експоненціального згладжування (експоненціальне згладжування другого порядку, ковзке середнє значення тощо) для певного показника фінансової звітності.

Література

1. *James W. Taylor*. Volatility forecasting with smooth transition exponential smoothing. // International Journal of Forecasting. — 2004. — Vol. 20. — pp. 273—286. / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: www.elsevier.com/locate/ijforecast.

2. Квартальна звітність ПАТ «Приватбанк». / [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: http://privatbank.ua/html/2_11r.html.

3. *Бережная Е. В., Бережной В. И.* Математические методы моделирования экономических систем: Учеб. пособие. — М.: Финансы, 2006. — 432 с.

Стаття надійшла до редакції: 15 травня 2012 р.

УДК 657.421

О. С. Гавриловський, канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри аудиту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК І ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

АННОТАЦІЯ. В статтє исследовано вопрос начисления налога на прибыль предприятия и налога на добавочную стоимость с принятием Налогового кодекса Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Налоговый кодекс, налог на прибыль, налог на добавочную стоимость, объект налогообложения, налоговые обязательства, налоговый кредит.

ABSTRACT. In the article investigational question of extra charge of income tax enterprise and tax value-added with acceptance of the Internal revenue code of Ukraine.

KEY WORDS: Internal revenue code, income tax, tax value-added, object of taxation, tax obligations, tax credit.

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено питання нарахування податку на прибуток підприємства та податку на додану вартість з прийняттям Податкового кодексу України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Податковий кодекс, податок на прибуток, податок на додану вартість, об'єкт оподаткування, податкові зобов'язання, податковий кредит.

Однією із основних передумов забезпечення стабільності економіки на сучасному етапі розвитку України є ефективне функціонування податкової системи. Адже мобілізація податкових платежів до державного бюджету дозволяє органам державної виконавчої влади здійснювати реалізацію внутрішньої та зовнішньої політики, регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальних заходів. Однак, позитивний ефект досягається лише за умови ефективної податкової політики, яка проявляється у забезпеченні виконання податками не лише фіскальної, але й стимулюючої функції, у встановленні та належному обґрунтуванні податкових правил, у стабільності та передбачуваності, в досягненні необхідного рівня збалансованості інтересів держави і платників податків.

Метою даної статті є дослідження нарахування та сплати податку на прибуток та податку на додану вартість за Податковим кодексом України.

Особливості обліку податку на прибуток і податку на додану вартість та деяких інших податків і платежів забезпечується Податковим Кодексом України (далі ПКУ).

З другого кварталу 2011 року головним документом, що регулює податок на прибуток, став ПКУ, у якому оподаткуванню прибутку підприємств присвячено окремий розділ III (ст. 133—161), а особливості перехідного періоду також зумовлюються при цьому підрозділом 4 розділу XX «Перехідні положення» [1]. Протягом першого кварталу 2011 року платники податків ще працювали і звітували за старими правилами — згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». З 1 квітня 2011 року Закон «Про оподаткування прибутку підприємств»

відповідно втратив чинність (за винятком п. 1.20 (про звичайну ціну), чинність якого ще буде продовжено до 1 січня 2013 року згідно з п.п. 2 п. 2 р. XIX «Прикінцеві положення» ПКУ) [3].

Порядок оподаткування прибутку підприємств суттєво змінився. Так, скасовано правило першої події, перерахунок за п. 5.9, груповий облік основних фондів. Водночас збережуться: перенесення збитків (ст. 150 ПКУ); оподаткування поворотної фінансової допомоги (п.п. 135.5.5); залік у рахунок податку торгових патентів (як і раніше, у розрізі окремих видів діяльності, що патентуються, ст. 152); авансовий внесок при виплаті дивідендів (п. 153.3, винятком при цьому є дивіденди, що виплачуються фізичним особам, тобто з таких дивідендів авансовий внесок не сплачується, п.п. 153.3.5 ПКУ); можливість сплати консолідованого податку підприємством за наявності філій (п. 152.4); оподаткування операцій із землею (ст. 147), а також оподаткування нерезидентів (у загальному випадку — як і раніше, з утриманням 15 % податку з доходів нерезидентів, ст. 160) [1].

Підприємства, зареєстровані платниками податку на додану вартість (далі — ПДВ) мають вести облік розрахунків з бюджетом і за цим податком. Згідно п. 14.1.178 ПКУ ст. 14 податок на додану вартість — непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V ПКУ. Перелік платників ПДВ встановлено статтею 180 п.180.1 ПКУ [1].

База оподаткування ПДВ операцій з постачання товарів/послуг згідно п. 188.1 визначається виходячи з їх договірної (контрактної) вартості, але не нижче звичайних цін, визначених відповідно до статті 39 ПКУ, з урахуванням загальнодержавних податків і зборів (крім ПДВ та акцизного податку на спирт етиловий, що використовується виробниками лікарських засобів). До складу договірної (контрактної) вартості включаються будь-які суми коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються платнику податку безпосередньо покупцем або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості товарів/послуг [1].

У разі постачання необоротних активів, у тому числі в разі їх самостійної ліквідації, переведення з виробничих у невиробничі, переведення з використання в оподатковуваних операціях для використання в неоподатковуваних, база оподаткування визначається виходячи з їх балансової вартості на момент їх постачання. У випадках, передбачених статтею 189

ПКУ, база оподаткування визначається з урахуванням положень даної статті [1]. Так, у разі постачання товарів/послуг без оплати, з частковою оплатою їх вартості коштами, у межах бартерних операцій, натуральних виплат у рахунок оплати праці фізичним особам, що перебувають у трудових відносинах із платником податку, постачання товарів/послуг у межах балансу платника податку для невиробничого використання, а також у разі постачання товарів/послуг пов'язаних з постачальником особі, суб'єкту господарювання, який не зареєстрований як платник податку, чи фізичній особі база оподаткування визначається виходячи з фактичної ціни операції, але не нижче звичайних цін, визначених відповідно до ст. 39 ПКУ [1].

Згідно п. 190.1 ПКУ базою оподаткування при ввезенні товарів на митну територію України є договірна (контрактна) вартість, але не менша митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті, за винятком ПДВ, що включаються до ціни товарів/послуг [1].

Операції, звільнені від оподаткування, визначені пп. 197.1 — 197.17 ПКУ. У статті 195 наведено перелік операцій, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою [1]. Так, за нульовою ставкою оподатковуються операції з:

а) експорту товарів (супутніх послуг), якщо їх експорт підтверджений митною декларацією, оформленою відповідно до вимог митного законодавства;

б) постачання товарів та послуг, визначених п.195.1.2 та 195.1.3.

Також ставка 0 % застосовується до операцій, визначених пп. 8.15 підрозд. 2 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ, а також і при експорті «пільгових» (звільнених від ПДВ на території України) товарів (п. 195.2). Правило першої події з ПДВ зберігається (п. 187.1, 198.2 розд. V ПКУ) [1].

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку (дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої (дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку);

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів (дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг (дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку).

Право на віднесення сум податку до податкового кредиту виникає у разі здійснення операцій з:

а) придбання або виготовлення товарів (у тому числі в разі їх ввезення на митну територію України) і послуг;

б) придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів, у тому числі при їх ввезенні на митну територію України (у тому числі у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів як внесок до статутного фонду та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

в) отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та в разі отримання послуг, місцем постачання яких є митна територія України;

г) ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу.

Датою виникнення права платника ПДВ на віднесення сум податку до податкового кредиту вважається дата тієї події, що відбулася раніше:

— дата списання коштів з банківського рахунка платника податку на оплату товарів/послуг;

— дата отримання платником податку товарів/послуг, що підтверджено прибутковою накладною / актом виконаних робіт (наданих послуг).

Для операцій із ввезення на митну територію України товарів та з постачання послуг нерезидентом на митній території України датою виникнення права на віднесення сум ПДВ до податкового кредиту є дата сплати (нарахування) податку за податковими зобов'язаннями згідно з п. 187.8 ст. 187 ПКУ [1].

Розглядаючи оподаткування ПДВ, у цілому слід зауважити: принципи і підходи до обліку та справляння ПДВ з 01.01.2011 р. збереглися. Проте є певні нововведення, які будуть розглянуті детальніше. Основні особливості ведення обліку та адміністрування ПДВ після введення в дію ПКУ розглянуто нижче.

Здійснено удосконалення процедури добровільної реєстрації платників ПДВ. У разі, якщо обсяги оподатковуваних операцій є

меншими 300 тис. грн, така особа може бути зареєстрованою платником ПДВ, якщо обсяги постачання товарів/послуг іншим платникам податку за останні 12 календарних місяців сукупно становлять не менше 50 % загального обсягу постачання (не було передбачено діючими нормами Закону) [4]. Ці ж умови можуть стати підставою для анулювання реєстрації платника ПДВ за ініціативою податкового органу. При цьому про анулювання реєстрації платника податку податковий орган зобов'язаний письмово повідомити особу протягом трьох робочих днів після дня анулювання такої реєстрації.

Особи, які перейшли на загальну систему оподаткування зі спрощеної системи оподаткування і не були зареєстровані платниками податку на додану вартість, підлягають обов'язковій реєстрації платниками податку на додану вартість з урахуванням вимог Кодексу. Обсяг оподатковуваних операцій (300 000 грн) визначається, починаючи з періоду переходу на загальну систему оподаткування.

Особа, утворена в результаті реорганізації платника податку (крім особи, утвореної шляхом перетворення), реєструється платником податку як інша новоутворена особа в порядку, визначеному ПКУ, у тому числі в разі, коли до такої особи перейшли обов'язки зі сплати податку у зв'язку з розподілом податкових зобов'язань чи податкового боргу. При цьому, на відміну від норм попереднього законодавства, у таких платників не виникає зобов'язання нараховувати умовний продаж по таких операціях на залишки товарно-матеріальних цінностей.

Об'єктами оподаткування, як і раніше, є (ст. 185): поставка товарів і послуг на митній території України (з визначенням «місця поставки» за правилами ст. 186 ПКУ), ввезення (імпорт, реімпорт), вивезення (експорт, реекспорт) товарів (супутніх послуг). Вилучено із об'єкта оподаткування консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні й інші подібні послуги консультаційного характеру, а також послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних і надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем (згідно п. 196.1.14 та п. «в» п. 186.3) [1].

Так званого касового методу більше немає. Проте особливі правила нарахування ПДВ (за грошовими розрахунками) зберігаються для:

— комунальних послуг і послуг ЖКГ (поставки теплової енергії, газу, послуг з водопостачання та водовідведення, послуг, вартість яких включається до складу квартирної плати), для яких датою виникнення податкових зобов'язань, як і раніше, буде дата зарахування коштів на банківський рахунок платника податку, а датою виникнення права на податковий кредит стане дата списання коштів із банківського рахунка в оплату придбаних товарів, послуг (п. 187.10);

— поставок товарів (послуг) з оплатою за рахунок бюджетних коштів, при яких податкові зобов'язання відображатимуться за датою зарахування бюджетних коштів на банківський рахунок платника податку (п. 187.7) [1].

Датою збільшення податкових зобов'язань і податкового кредиту платників податку, що здійснюють постачання/отримання товарів/послуг у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів і без права власності на такі товари/послуги, визначається за загальними правилами, тобто виходячи з правила першої події. Попередній порядок оподаткування таких операцій залишився тільки по операціях з експорту товарів, згідно з яким право на застосування нульової ставки має комітент.

Поряд з операціями з постачання житла (крім операцій з першого постачання новозбудованого житла) з 1 січня 2011 року також звільняються від оподаткування операції з постачання будівельно-монтажних робіт з будівництва доступного житла та житла, що будується за державні кошти.

Існує можливість формування податкового кредиту з ПДВ при купівлі легкових автомобілів у звичайному порядку без обмежень (норми, аналогічної абзацу другому п. 7.4.2 Закону «Про податок на додану вартість», у ПКУ немає) [4].

З 1 січня 2014 року передбачено зниження ставки податку на додану вартість до 17 %. У період з 1 січня 2011 року до 31 грудня 2013 року передбачено застосування ставки податку у розмірі 20 %.

Платники, які застосовують касовий метод (в умовах ПКУ це особи, які надають житлово-комунальні послуги), мають право на включення до податкового кредиту сум податку на підставі пода-

ткових накладних, отриманих протягом 60 календарних днів з дати списання коштів з банківського рахунка платника податку.

Визначено, що не дає права на віднесення сум податку до податкового кредиту податкова накладна, виписана платником, звільненим від сплати податку за рішенням суду.

Передбачено порядок розподілу податкового кредиту між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями. Такий розподіл проводиться протягом усіх звітних періодів поточного року відповідно до частки використання товарів, визначеної за результатами співвідношення оподатковуваних і неоподатковуваних операцій у попередньому календарному році з перерахунком в останньому звітному періоді поточного року.

Запроваджується автоматичне бюджетне відшкодування по ПДВ платникам, які відповідають одночасно визначеним обов'язковим критеріям (сумлінним платникам) і нарахування пені за несвоєчасне відшкодування таким платникам.

Звітним періодом з ПДВ з 01.01.2011 р. є календарний місяць. Виняток зроблено тільки для окремої категорії «нульових» платників податку на прибуток, які мають право на застосування ставки 0 % згідно з п.п. «б» п. 154.6 розд. III ПКУ (тобто діючих підприємств, що перейшли на ставку 0 %, з річним доходом не вище 3 млн грн і середньообліковою кількістю працівників до 20 осіб), які з ПДВ можуть вибрати звітний період у квартал (п. 202.2 розд. V ПКУ). Квартального ж періоду з ПДВ для платників з невеликими обсягами (за аналогією із п. 7.8.2 Закону «Про податок на додану вартість») більше не буде [1].

Передбачається подальша автоматизація процесів адміністрування податку та електронна звітність:

1) передбачено подання платниками податку на додану вартість разом із податковою звітністю за відповідний звітний період реєстрів виданих і отриманих податкових накладних в електронному вигляді;

2) запроваджується поетапна реєстрація податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, згідно з яким тільки податкова накладна, зареєстрована в Єдиному реєстрі, є підставою для віднесення сум податку до податкового кредиту.

Якщо сума ПДВ в податковій накладній становить більше: з 01.01.2011 р. — 1 млн грн, з 01.04.2011 р. — 500 тис. грн, з 01.07.2011 р. — 100 тис. грн, з 01.01.2012 р. — 10 тис.

грн, без реєстрації в Єдиному реєстрі за податковою накладною покупцю не можна буде відобразити податковий кредит.

Як і раніше, законодавством передбачена можливість відображення податкового кредиту з ПДВ (без податкової накладної) за транспортним квитком, готельним рахунком, рахунком за послуги зв'язку (у яких зазначено загальну суму платежу, суму ПДВ, ПІН продавця, крім тих, форму яких встановлено міжнародними стандартами); за касовими чеками з фіскальним номером та ПІН продавця на суму (без ПДВ) не більше 200 грн на день (п.201.11); можливість відображення податкового кредиту з ПДВ на підставі вантажно-митної декларації— при ввезенні (п. 201.12), а також за заявою зі скаргою на постачальника (у разі відмови у видачі податкової накладної, передостанній абзац п. 201.10) [1].

Проте товарний чек, розрахунковий або інший платіжний документ з виділенням суми податку та ПІН постачальника з 01.01.2011 р. при готівкових розрахунках замінити податкову накладну більше не можуть, тому що норми, аналогічної абзацу першому п. 7.2.6 Закону «Про податок на додану вартість», у ПКУ немає [4].

Стаття 200 ПКУ визначає порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету України або відшкодуванню з бюджету (бюджетному відшкодуванню), та строки проведення розрахунків [1].

$$\begin{aligned} \text{Сума до сплати} &= \text{Податкове зобов'язання} - \\ &= \text{Податковий кредит} \end{aligned}$$

Якщо результатом розрахунку за вищенаведеною формулою є від'ємне значення, така сума враховується у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні (податкові), а в разі відсутності податкового боргу — зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

Отже згідно з нормами ПКУ, порядок оподаткування прибутком і нарахування податку на додану вартість суттєво змінилися, що вимагає знання законодавчої бази від платників податків.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, зі змінами і доповненнями;
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. №996-XIV, із змінами і доповненнями;
3. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28 грудня 1994 року № 334/94-ВР, зі змінами і доповненнями (втратив чинність);
4. Закон України «Про податок на додану вартість» від 03.04.97 р. № 168/97-ВР, із змінами і доповненнями (втратив чинність).

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2012 р.

УДК 330.341.1

Ю. Ю. Голуб, здобувач кафедри обліку підприємницької діяльності, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ

АННОТАЦИЯ. Стаття посвящена исследованию вопроса теоретической сущности инноваций. Проанализированы подходы разных ученых относительно толкования этого понятия. На основе обобщения результатов предыдущих исследований уточнено его современный смысл.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инновация, новизна, инновационный процесс, инновационная деятельность, изменения.

ABSTRACT. The article dedicates to the research the question of theoretical essence of the innovation. The approaches of different scientists of the interpretation of this notion is analyzed. Based upon the generalization of the results of previous researchers it was updated its contemporary sense.

KEY WORDS: innovation, novelty, innovation process, innovative activities, changes.

АННОТАЦІЯ. Стаття присвячена дослідженню питання теоретичної сутності інновацій. Проаналізовано підходи різних вчених щодо тлумачення цього поняття. На основі обобщення результатів попередніх досліджень уточнено його сучасний зміст.